

Komunikabideen jabegoa eta objetibotasuna

Jose Felix Azurmendi

Gaur komunikabide masiboez hitzegitea, atzo «mass-media» delakoez aritzea da, hain erritmo bizian mugitzen dira izan ere eta hain aldaketa teknologiko handiek eragiten diete. Halaz guztiz ere medioak berak berez duen inportantziari ezer kendu gabe eta «medioa mezua bera da» McLuhan-en erdiegia gogoan izanez, hemen benetan garrantzia duenaz arituko gara, hau da, komunikabideen jabegoaz. Eta, jakina, atzoko, gaur-gaurko eta biharko komunikabideentzat balio du honek.

Txinar kultur iraultzaren hitzez baliatuz, esan dezagun, egiazko komunikabide iraultzailearen funtsezko helburua herriari hizketa bihurtzea dela. Gaur egun klase dominatzaileak erabakitzen ditu informazioaren lehentasunak, horrek hierarkizatzen ditu berriak, maila nazional eta internazionalan, bietan, eta berorrek itxuratzen eta taiutzen du delako «eritzi publikoa». Berririo hizketa nola bihur herriari? Gauden gaudenean, nola lortu Euskal Herriko herritarrek komunikabideak

eskura ditzaten? Prentsa herritarrak —*Egin* tarteko dela—, galdera horiei erantzun behar die.

Desafioari bi postura hartuz erantzun dakioko. Postura baten arabera, iraultza-prozesuan egiazko organizatzaile eta eragile behar du komunikabideak, talde dominatuen identifikaziorako agente bihurtuz. Beste posturaren arabera talde dominatuen identifikatzailea da, talde horien beharizanen eta xedeen islada eta agerpena.

Herria bera da protagonista, langileriak berak behar ditu berriak elaboratu eta eztabaidatu, eta horrek berak zabaldu eta barreiatu informazioa. Langileriak, horretarako, fabrika, auzo eta bera sozialki mugitzen den zokoetan, informazioa biltzeko, lantzeko eta zabaltzeko komunikabide-organoa ezinbestekoa du.

Gure egunkarian ez da honelakorik gertatzen, ez behintzat erabat. Zein gizarte motatan bizi den eta zein gizarte motatan berriak biltzen dituen ikustea nahikoa da, hori ezina dela konprenitzeko. Gaur egun *Egin*-ek iturri konbentzionaletan edaten du neurri handi batetan, hau da, burgesiak kontrolatzen dituen iturrietan egiten du bere hornizioa. Oraingoz gainera komunikabideetako langile teknikoek elaboratzen dituzte berriak, gehienak ia beti burges-txikien munduan bizi direnak nahiz eta, gurean gertatzen den bezala, herritarren artean sarturik bizi.

Mezuen kontrola herriari bihurtzekotan, komunitate interesatuari berari eman beharko litzaioko informea aukeratzeko eskubidea. Iraultzaren zerbitzuan dagoen profesionalak bere mezua elaboratzeko janaria herritarrengandik jaso beharko luke; bide batez, bere buruari galdegin, herritarrengandik jaso duen mezua birformulatzeko zein izango litzatekeen talderik egokiena. Guztiau praktikatik nahiko urrun gelditzen da, baita gurean ere.

Kazetaria, nahiz eta ezkertiarra izan, gizarte burgesaren barruan, kazetaritza errepresentatiboan ari da. Ematen diren baldintza estruktural espezifikoei, ezinezko bihurtu dute egiazko prentsa herritarra sortzea gizarte burgesaren barruan. Egiazko gizarte iraultzailean, botere herritarrak eman beharko lioke kazetariari egiteko horretan aritzeko eskubidea.

«Kazetaritzaren ideologia» izenaz ezagutzen dena ordea, era horretako kazetaritzaren kontra oldartzen da; burgeseriak ontzat eman duen «kazetariaren ideologia» omen da kazetaritza profesionala egiteko bide bakarra. Herriarengana berri bila jo eta beronek ematen dituen berrien aukeratzea eta presentatzearen ariketa formala soilik izan dadin kazetaritza, halakoxe formazio ideologikoa ematen zaie kazetariari. Herritarrekin batera eta hauen ondoan prentsa iraultzailea eraikitzeko erantzukizuna dute kazetariak. Guztiau zertzen hasirik da, hasi bakarrik, egia izaten gure kasuan; gure desioak baino haruntzago bai baina gure posibilitateak baino honuntzago ere bai, noski.

Komunikabideen jabegoa

Inork ezin dezake duda, prentsa askatasuna prentsaren jabe direnei bakarrik dagokiela. Askatasun hori funtzionala da beraz, produkzio medioen jabeen zerbitzatzeko balio baitu. Izan ere, medioak ezin du interes horiek babestuko dituen mezuak ez bestek zabaltzerik. Prentsa askatasuna bestalde, burges printzipioen munduan bakarrik bizi da eta ozta-ozta hor ere askotan, burgeseria bera ere ez baita gauza sarritan printzipio hori praktikara eramateko, jakina denez, interesak arriskutan ikusi orduko, baliatzen baita autozentsuraz edo onartzen baitu zentsura ofiziala.

Egin-ek akats ugari badu ere, badu meriturik eta horien artean baliosena jabegoa banatzeko duen formula dateke. Ez dugu esan nahi egunkaria inorena ez denik, ez eta gutxiago ere. Egunkari honetako langileek ez dute medioaz nahi dutena egiterik. Bistan dena, zera da, egunkari honen jabegoa «atipikoa» dela, eskaintzen duen produktua bezalaxe. Kasu honetan jabegoa irakurleei dagokiela, esan nahi dugu, egunez egun horiek erabakitzen baitute, hein handi batetan, biharamunean egunkaria kaleratzea, hasiera batetan dirua emanez —eta ez gehiegi, egia—, proiektua mamitzea erabaki zuten kontu partaideek baino gehiago behintzat.

Bada auzi honetaz errezelu txarrik, *Egin*-en Euskal Herriko sektorearen batek dukeen eragin politikoaz asko hitzegiten baita. Eragin hau, dena den, irakurleen bidez bideratzen da gehienbat

eta ez, maxiatu den bezala, alderdi edo koalizioen batetako zuzendaritzatik zuzenean. Irakurleek zuzentzen dute nolabait «beren» egunkariaren nondik norakoa. Gure ustez, egunkariaren linea «feed-back» harrigarri bezain esijente horrek tratatzen du eta horretan bakarrak gara, ezagutzen dugunez, hedapen handiko egunkari berrien artean.

Objetibotasuna arau nagusi eta status gisa

Kazetaritzaren arau nagusi bihurtu du sistemak objetibotasuna, zeinetara bildu baititu profesio honetako beste mandamendu guztiak. Gonbarazio baterako, medikuentzat Hipokratesen zinak duen zeregin bera du arau honek kazetariatzat, medikuen gremioak etikotasunaren juramentu horren bidez itzala eta errespetua bereganatu zituen bezala, bereganatzen baitu kazetariak, objetibo izateaz, bere etika propioa. Prentsako profesionalak, ondorioz, ezin dezake bere kabuz, «kanpotik» ez bada, ezer juzka. Egiatia, objetiboa izatea dagokio kazetariari.

Halarik, kazetariak eguneroko zapalkuntza eta menperakuntzaren konplize ez badu izan nahi —gurean klase eta nazio zapalkuntza dagoela ahanzi barik—, ageriko errealitate hau gaititu beharko du, eta errealitate kontrajarri eta nahastuarekin lotu, non kontraesan eta nahasmenok gizartearen itxurazko armonia ukatzen duten, zeren klase menperatzailearen armonia eta egia hutsa baino ez baita.

Gauzak «deskribatzera» mugatzeak, sistemak aldarrikatzen duen jokaera onartzea esan nahi du, deskodifikazioaren dinamika erakunde zapaltzaile eta inguru baloratzzailearen eskuetan uztea, klase zapaltzaile horrek «bere» kazetariari, begirakortasun eta seriotasun statusen truke eskatzen diona —«egunkari serioa» esan ohi dela, kasu—, antropologilari bati, adibidez, ez diola eskatzen kontutan hartuz, alegia.

Objetibotasun eta profesionaltasun kontzeptu honen bestaldera, kazetariak eta egunkariak beste jokaera bat aukera dezakete: masen ordezkari eta bide izatea, beraiengandiko agindua-
1en jabe. Profesioaren ikusmolde honetatik eta gureak duen ja-

begoaren ezaugarritz, «bestelako» egunkari batetaz hitzgeiten hastea zilegi da, eta, egiazki horixe izan nahi du *Egin*-ek. Hori da, gainera, eta hori bakarrik, objetibotasunari eman dakioken erakarmen bakarra. Objetibotasuna, beraz, hurbilketa bat baino ez baita. Horixe da, gure egunkariak Euskal Herriko informazio hoberenari emandako erakarmena. Gure egunkariak gertakizunen «beste alde» erakutsiz gain, *Egin*-ik gabe batere ardurarik gabe geratuko ziratekeen gertakariak, gutxienez azaltzera behartzen ditu egunkaririk konbentzionalenak.

J. F. A.

ALGUNOS PROBLEMAS DE LOS MEDIOS DE COMUNICACION DE MASAS QUELQUES PROBLEMES RELATIFS AUX MOYENS DE COMMUNICATION DE MASSE

El objetivo fundamental de un medio de comunicación revolucionario es devolver la palabra al pueblo, de la que le ha privado la clase dominante. A este desafío se puede responder organizando e impulsando desde el medio de comunicación el proceso revolucionario, o reflejando las necesidades y fines de la clase dominada.

Si el pueblo es el protagonista, los trabajadores mismos deberían mantener el control de la información. Ellos tienen el derecho de elaborar, discutir y difundir la información. El periodista revolucionario debería beber de dicha fuente. Pero los condicionamientos estructurales de la sociedad burguesa hacen imposible una auténtica prensa popular. «La ideología del periodista» se rebela contra este proyecto y considera que el profesional debe limitarse a ser mero presentador de noticias.

Propiedad de los medios de comunicación

La libertad de prensa es sólo derecho de sus dueños. Los medios de producción están al servicio de los intereses de sus propietarios. A este respecto el sistema de propiedad de *Egin* es «atípico». Los lectores son quienes deciden en gran medida las directrices del periódico. De todos modos más que los cuentaparticipes que decidieron fundarlo.

La objetividad como norma principal y status

El sistema ha convertido la objetividad en norma fundamental del periodismo. Pero el periodista, si no quiere ser cómplice de la opresión, deberá expresar las contradicciones de la realidad más allá de la engañosa armonía aparente. Limitarse a describir los hechos entraña aceptar el sistema, dejar en manos de las estructuras dominantes la dinámica interpretativa de

los hechos. Frente a este concepto de objetividad y profesionalidad el periodista puede adoptar otra postura: representar los intereses de las masas.

L'objectif fondamental d'un moyen de communication révolutionnaire est de redonner la parole au peuple, dont l'a privé la classe dominante. On peut répondre à ce défi en organisant et en impulsant le processus révolutionnaire à partir des moyens de communication ou en reflétant les nécessités et les buts de la classe dominée.

Si le peuple est le protagoniste, les travailleurs eux-mêmes devront maintenir le contrôle de l'information. Ils ont le droit d'élaborer, de discuter et de diffuser l'information. Le journaliste révolutionnaire devra puiser à la dite source. Mais les conditionnements structurels de la société bourgeoise rendent impossible une authentique presse populaire. «L'idéologie du journaliste» résiste à ce projet et considère que le professionnel doit se limiter à être un simple présentateur de nouvelles.

Propriété des moyens de communication

La liberté de presse est seulement un droit de ses maîtres. Les moyens de production sont au service des intérêts de leurs propriétaires. Par rapport à ceci, le système de propriété d'EGIN est «atypique». Les lecteurs sont ceux qui décident en grande partie les orientations du journal. De toutes façons plus nombreux que les participants qui décidèrent de le fonder.

L'objectivité comme norme principale et statut

Le système a transformé l'objectivité en norme fondamentale du journalisme. Mais le journaliste, s'il ne veut pas être complice de l'oppression, devra exprimer les contradictions de la réalité au-delà d'une harmonie apparente trompeuse. Se limiter à décrire les faits amène à accepter le système, à laisser aux mains des structures dominantes la dynamique interprétative des faits. Face à ce concept d'objectivité et de professionnalisme, le journaliste peut adopter une autre position: représenter les intérêts des masses.